

Monika TOMASZEWSKA*

W stronę naukowości prawa w turystyce – zagadnienia wybrane

Wstęp

W 1978 r. Joseph M. Foley¹ określił mianem paradoksu sytuację, w której coraz większa liczba akademików identyfikuje się z badaniami w obszarze, którego pole badawcze nie zostało należycie zakreślone. Słowa te stają się poniekąd odzwierciedleniem sytuacji, w jakiej znajduje się turystyka.

Turystyka bywa określana jako fenomen, zjawisko, konstrukt. To właśnie owa wielowymiarowość i złożoność dziedziny jest jedną z przyczyn, dla której trudno wskazać jedną definicję obejmującą całokształt tego fenomenu. Naukowa refleksja nad turystyką dotyka wielu płaszczyzn badawczych: od ujęcia kulturowego poprzez analizy ekonomiczne, po analizy w kontekście relacji społecznych czy w uwikłaniu antropologicznym. Według Tima Edensora turystyka składa się raczej „z całego zakresu praktyk i epistemologii, które wyłaniają się odpowiednio do szczególnych okoliczności kulturowych”². W wielu opiniach dominuje iluzja przypisywania turystyce roli panaceum lub, wprost przeciwnie, źródła wszelkiego zła, bez uwzględnienia złożoności i interdyscyplinarności tego zjawiska czy też zbieżności doświadczenia turystycznego z doświadczeniem kulturowym w ogóle³. Odczuwa się jednocześnie niedostatek pogłębionej dyskusji na tematy rozwoju podstaw teoretycznych badań nad turystyką oraz prawem turystycznym⁴. W dyskursie na temat prawa w turystyce przeważają tematy praktyczne, co jest związane z dynamicznym rozwojem turystyki będącym impulsem rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.

* Uniwersytet Opolski, e-mail: mtwr@interia.pl.

¹ J.M. Foley, *Mass communication theory and research: An overview*, [w:] *Communication yearbook 2*, ed. B. Ruben, New Brunswick 1978, s. 209.

² T. Edensor, *Tourists at the Taj: Performance and meaning at a symbolic site*, London 1998.

³ S. Owsianowska, *Turystyka a fenomen spotkania. Szanse, zagrożenia, złudzenia*, [w:] *Turystyka i podróżowanie w aksjologicznej perspektywie*, red. M. Kazimierzak, Poznań 2007, s. 61.

⁴ L. Butowski, *Podstawy ontologiczne i epistemologiczne badań nad turystyką*, „Vistula” 2014, nr 1(39).

Naukowość – uwag kilka

Nauka towarzyszy nam od zarania dziejów i jest przedmiotem refleksji wielu badaczy. Należy jedynie wskazać, że nauka może być rozumiana w 3 kontekstach:

- 1) jako dziedzina ludzkiej działalności, dziedzina kultury;
- 2) jako pewien typ działalności, zbiór czynności uczonych, praca badawcza (ujęcie czynnościowe);
- 3) jako wytwór – osiągnięta wiedza naukowa (ujęcie wytworowe)⁵.

Nauka jest złożonym zjawiskiem kulturowym. Może być rozpatrywana z epistemologicznego bądź socjologicznego punktu widzenia. Stosownie do tego możemy odróżnić metodologiczne i socjologiczne pojęcie zjawiska. Pojęcie nauki jest badane przede wszystkim przez filozofię nauki, przy czym istnieją rozmaite jego koncepcje – może być np. badane jako czynność lub jako wytwór. Nauka w sensie socjologicznym jest wynikiem społecznego podziału pracy.

Z kolei pytanie o naukowość dyscyplin badawczych, w tym także prawa w turystyce, pojawia się w zależności od części wiedzy zgromadzonej przez każdą z nich, szczególnie tych ich części, które wyodrębniają się w wyniku rozwoju danej dyscypliny. Odpowiedź na to pytanie zachowuje swoją aktualność przez pewien czas ze względu na zjawisko dyferencjacji wiedzy, które występuje w rozwoju każdej z dyscyplin, a także w jej bliższym i dalszym otoczeniu. Obok wymienionych zjawisk wewnętrznych danej dyscypliny badawczej kwestia ta wywołana jest zmianami w bazie naukowej tworzącej podstawową wiedzę odpowiedniej dziedziny nauki. Ze względu na rozwój danej nauki zarówno stan wiedzy, jak i ocena metod jej pozyskiwania zapisywania i upowszechniania wymagają weryfikacji i taka tendencja w nauce staje się powszechna. Działania będące skutkiem tych tendencji zwykle mają charakter ciągły, chociaż nie zawsze są otwarcie ujawniane.

Pojęcie naukowości pojawia się w różnych kontekstach. W definicji autorstwa Kazimierza A. Czarneckiego⁶ naukowość określana jest jako zgodność badań i pisarstwa naukowego z zasadami i metodami nauki. Utożsamiana jest ze zgodnością z wymaganiami stawianymi działaniom poznawczym przez naukę jako system tworzenia i kumulacji wiedzy. Poszukiwanie kryteriów naukowości było jedną z możliwych strategii i prób określenia hierarchii nauk. Sądzono bowiem, że gdyby udało się taką skalę hierarchiczną ustalić, można by wówczas na podstawie nauki o najwyższym walorze orzekać o prawomocności nauk niższego szczebla. Na przeszkodzie temu rozwiązaniu stało przyjęcie kryterium traktowania dyscypliny naukowej jako jednolitego systemu wiedzy dla wszystkich możliwych występujących w tej dyscyplinie kierunków badawczych. Tymczasem wydaje się oczywiste, że przyjęcie tego kryterium czyniłoby niemal niemożliwym rozwiązywanie nowych zagadnień i problemów badawczych, których poziom rozwoju jest niższy w porównaniu z zagadnieniami starszymi. Odwrotnie – problemy, które podjęto zgodnie z aktualnymi potrzebami

⁵ K. Kamiński, *Nauka i metoda. Pojęcie nauki i klasyfikacji nauk*, Lublin 1992, s. 253.

⁶ K.A. Czarnecki, *Leksykon metodologiczny*, Katowice 2006.

nauki i techniki, szybciej uzyskują znaczny postęp dzięki inwestycjom kadrowym i materialnym, jakie dla ich rozwiązania poczyniono. Oznacza to, że dyscyplina naukowa jest tworem niejednorodnym, w którym poszczególne jego elementy nie mogą być traktowane jednakowo.

Według Moniki Walczak wśród cech nauki – kryteriów naukowości wymienia się m.in.: prawdziwość, uzasadnienie, racjonalność, obiektywność, intersubiektywność, metodyczność, uporządkowany charakter, systematyczność, powtarzalność, charakter ogólny i specjalistyczny (jednoaspektowość), teoretyczność oraz praktyczność⁷. Wymienione przez autorkę kryteria są mniej lub bardziej związane z elementami konstytuującymi (determinującymi) naturę nauki: jej przedmiot (to, co bada), problematykę (jakie rezultaty chce uzyskać), metodę (w jaki sposób chce uzyskać założone cele), logiczną strukturę (postać, jaką przybliżają uzyskane wyniki) i dynamikę (dzieje nauki)⁸.

Kryteriami naukowości są często te same własności nauki, które uchodzą za kryteria jej racjonalności⁹. Ważne spostrzeżenie poczynił Tadeusz Kotarbiński, twierdząc, że „Nauka jest to wszelka całość, godna tego, by być przedmiotem nauczania intelektualnego w szkolnictwie wyższym, w charakterze odrębnej specjalności”¹⁰.

Status nauki

Mając na myśli odrębność nauki, koncentrujemy się wokół takich jej aspektów jak: natura, specyfika, odrębność, autonomia, status. Równoległe do jej określania używana jest kategoria samodzielności. Choć i ta kategoria wymaga doprecyzowania – o jakim charakterze autonomii mówimy czy jaki rodzaj samodzielności stanie się przedmiotem naszych analiz. Wydaje się konieczne określenie, czy mówimy o autonomii w sensie: ontologicznym, epistemologicznym, metodologicznym, społecznym, instytucjonalnym, prawnym, politycznym – wszystkie te aspekty wpływają na samodzielność danej nauki¹¹.

Opisując pozycję danej nauki, należy określić jej status. Wśród czynników określających status naukowy należy wyróżnić:

- tradycje uprawniania nauki;
- potrzeby praktyczne decydujące o tym, że pewne problemy zagadnień uzyskują status autonomicznych dyscyplin naukowych;
- organizację kształcenia studentów i przyszłych pracowników nauki – status instytucjonalny;
- organizację badań naukowych¹².

⁷ M. Walczak, *Pomiędzy dyscypliną a badaniami interdyscyplinarnymi. Uwagi o metodologicznym statusie kulturoznawstwa*, „Roczniki Kulturoznawcze” 2010, t. 1, s. 8 i n.

⁸ *Ibidem*, s. 8–9.

⁹ M. Walczak, *Racjonalność nauki. Problemy, koncepcje, argumenty*, Lublin 2006, s. 31.

¹⁰ T. Kotarbiński, *Myśl o nauce*, [w:] *idem, Sprawność i błąd*, Warszawa 1960, s. 23.

¹¹ M. Walczak, *Pomiędzy dyscypliną...*, s. 11.

¹² *Ibidem*, s. 12.

Innymi słowy status nauki kształtują dwa czynniki – jej status metodologiczny i instytucjonalny. Jeśli rozważamy status metodologiczny, to wyznaczony jest on przez: charakterystykę nauki, przedmiot formalny, podejmowaną problematykę badań, metodę rozwiązywania problemów i cel. Tymczasem rozważając status formalny, mamy na myśli określenie instytucjonalno-prawnej pozycji w strukturze jednostki badawczej oraz określenie użyteczności społecznej danej nauki. Jednak rzadko się zdarza, że rozwój danej dyscypliny przebiega równomiernie. Częściej w nauce mamy do czynienia z sytuacją, kiedy jeden ze statusów (metodologiczny lub instytucjonalny) wyprzedza drugi. Oznacza to, że badana dyscyplina cechuje się wysokim statusem instytucjonalnym i niskim metodologicznym lub odwrotnie – wysokiemu statusowi metodologicznemu nie towarzyszy równie wysoka pozycja nauki w strukturze instytucjonalnej¹³.

Jeśli chodzi o status metodologiczny, nasuwa się krótka uwaga. Kategoria ta rozważana jest w metodologii w odniesieniu do dyscyplin naukowych – poszczególnych nauk. W metodologii nauki uważa się, że dla zasadnego mówienia o dyscyplinie naukowej niezbędne jest co najmniej posiadanie przez nią swojego dla niej aspektu badanego przedmiotu (badanych obiektów, choćby tylko wyobrażonych) oraz odpowiednio zaawansowanego stanu badań, wyrażanych w języku wskazującym na istnienie logicznych związków między poszczególnymi głoszonymi w jej ramach twierdzeniami.

Status nauki pozwala określić pozycję danej dyscypliny naukowej. Natomiast ocena stopnia metodologicznego rozwoju danej dyscypliny naukowej wymaga wskazania wewnętrznych i zewnętrznych kryteriów wyznaczających status autonomii tej dyscypliny¹⁴. Jak stwierdza Walczak, kryteria wewnętrzne uprawomocniają nazwę danej dyscypliny, która występuje jako symbol jednoczący i wyodrębniający jej desygnat bądź pewną ciągłość w czasie jakiegoś układu poznania – traktuje się go jako całość genetyczną bądź powiązania personalne, bądź pewną dziedzinę poznania, która jest przedmiotem analizy przez wyodrębnioną grupę uczonych, bądź względy organizacyjne uniwersytetów lub instytutów. Sprawdzianem bardziej wewnętrznym samodzielności dyscypliny naukowej jest dający się wyróżnić układ problematyki ze względu na osobny przedmiot formalny lub swoisty cel poznania, albo z powodu odrębnej aparatury pojęciowej lub metody badania czy systematyzowania¹⁵. Z kolei kryteria zewnętrzne obejmują kryteria genetyczne i instytucjonalne (status instytucjonalny), natomiast to, co nazywa się kryteriami wewnętrznymi, jest tożsame z kryteriami decydującymi o statusie metodologicznym dyscypliny naukowej.

Turystyka – problem z definicją

Problem zdefiniowania turystyki wydaje się istotny dla dalszych rozważań. Przede wszystkim należy zauważyć, że turystykę możemy rozpatrywać w dwo-

¹³ *Ibidem*, s.10.

¹⁴ *Ibidem*, s. 11.

¹⁵ K. Kamiński, *op. cit.*, s. 253.

jakim znaczeniu: w zakresie ścisłego rozumienia pojęcia, jak i wielowymiarowego zjawiska – ekonomicznego, przestrzennego, kulturowego, psychologicznego i socjologicznego. Turystyka jest pojęciem wieloznacznym i otwartym, przez co nie jest proste wskazanie jej jednej, uniwersalnej definicji, uwzględniającej wszystkie aspekty i obszary badawcze. W społeczeństwie, gospodarce i nauce funkcjonuje wiele nazw na określenie turystyki i wiele perspektyw jej postrzegania jako zjawiska wielopłaszczyznowego. Nie chcąc w tym miejscu wchodzić w zawile rozważania, czym jest turystyka jako zjawisko i jako pojęcie, skoncentruję się na paru podstawowych kwestiach.

Turystyka to termin o nieprzejrzystym i nie do końca zdefiniowanym znaczeniu. Kilkanaście lat temu postrzegano ją przez pryzmat regeneracji sił człowieka¹⁶. Na przestrzeni lat definicje turystyki oraz usług pośrednictwa w turystyce ulegały zmianom, by w końcu można było powiedzieć, że turystyka jest częścią kultury masowej, sposobem na poznanie ludzi i warunków, w jakich żyją¹⁷. Po przemianach, które zaszły w 1989 r., turystyka traktowana jest coraz częściej także jako zjawisko ekonomiczne. Jest ono związane ze wzrostem społecznego zapotrzebowania na usługi świadczone przez szeroko pojmowaną branżę turystyczną.

W literaturze funkcjonuje wiele zróżnicowanych definicji turystyki, w których każdy z badaczy określa zjawisko z punktu widzenia własnej, stanowiącej przedmiot jego zainteresowań badawczych, dyscypliny. Wskazać należy na definicje o humanistycznym podłożu, w tym definicję Waltera Hunziker¹⁸. W tym ujęciu turystykę stanowi zespół stosunków i zjawisk wynikających z podróży i pobytu osób przyjezdnych, o ile nie następuje w związku z tym osiedlenie i podjęcie działalności zarobkowej. Z kolei turystykę jako formę migracji wytwarzającej zespół określonych stosunków społeczno-kulturowych definiuje Krzysztof Przeclawski¹⁹. Precyzuje on rodzaj styczności stanowiących podłoże stosunków i zjawisk charakterystycznych dla turystyki. Jedną z najczęściej przywoływanych w literaturze przedmiotu jest definicja stworzona przez Światową Organizację Turystyki Narodów Zjednoczonych (*United Nations World Tourism Organization* – UNWTO), której reprezentatywność może być adekwatna jedynie dla celów statystycznych. Na potrzeby statystyki UNWTO proponuje rozumieć turystykę jako ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych i innych nie dłużej niż rok bez przerwy poza swoim codziennym otoczeniem²⁰.

Wskazuje się, że turystyka może być rozumiana w dwóch znaczeniach: jako szerokie i zróżnicowane zjawisko społeczno-przestrzenno-kulturowe, na które składają się podróże podejmowane przez większą liczbę osób i ich konsekwen-

¹⁶ *Kompendium wiedzy o turystyce*, red. G. Golemski, Warszawa 2009, s. 4.

¹⁷ W. Alejsiak, *Turystyka w obliczu wyzwań XXI wieku*, Kraków 1999, s. 29.

¹⁸ W. Hunziker, *Le tourisme social*, Berne 1951, s. 11.

¹⁹ K. Przeclawski, *Turystyka a świat współczesny*, Warszawa 1994, s. 9; *idem*, *Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki*, Kraków 1997, s. 37–38.

²⁰ *Terminologia turystyczna – zalecenia WTO*, Warszawa 1995.

cje w postaci działań społecznych i gospodarczych zachodzących w miejscach powstania podróży oraz w obszarach, w których się kończą. Rozumiana może być także jako dziedzina wiedzy i dociekań naukowych, która takie zjawiska opisuje i się nimi zajmuje²¹. Wielowymiarowość turystyki potwierdza też wielość tworzonych koncepcji teoretycznych służących opisowi tej problematyki. Koncepcje te dotyczą różnych obszarów badawczych. Wśród badaczy turystyki spotkać można ekologów, socjologów, specjalistów od kultury fizycznej. Znamienna jest rola ekonomistów czy specjalistów od planowania przestrzennego oraz geografów.

Z innej perspektywy turystyka oznacza dziedzinę dociekań naukowych zajmujących się powyższym zjawiskiem²². Jeśli chodzi o turystykę jako przedmiot dociekań naukowych, przeważa stanowisko, by potraktować ją jako naukę interdyscyplinarną²³. Można ją rozpatrywać z różnych ujęć badawczych: geograficznego, społecznego i ekonomicznego. Zjawisko interdyscyplinarności w turystyce dotyczy różnych zagadnień. Do ważniejszych należy zaliczyć organizację procesu kształcenia, szkolenia i prowadzenie badań naukowych.

Z opinią o konieczności traktowania turystyki jako nauki o charakterze interdyscyplinarnym zgadza się wielu polskich i europejskich badaczy, można tu wymienić Grzegorza Gołębskiego²⁴ i Wiesława Alejziaka²⁵. Nieco bardziej sceptyczne stanowisko, choć podkreślające celowość potraktowania nauki jako interdyscyplinarnej, prezentują Wiesław Maik²⁶ i Marek Kazimierczak²⁷. Z kolei Alejziak wskazuje, że jednym z podstawowych warunków rozwoju i usamodzielnienia się nauk o turystyce jest ich integracja teoretyczna, metodologiczna i praktyczna. Interesujące wydają się badania prowadzone przez Zbigniewa Chojnickiego²⁸, który w świetle dokonanych analiz z pozycji teoretyczno-metodologicznych uznał naukę o turystyce jako protonaukę, niespełniającą wszystkich warunków co do charakteru wiedzy naukowej.

Józef Lipiec, podejmując problematykę ontologii turystyki, wskazuje na jej podmiot oraz przedmiot²⁹. Podmiotem turystyki (aktu turystycznego) według tego autora jest oczywiście człowiek – turysta, występujący w przywołanym kontekście jako jednostka lub jako zbiór jednostek (podmiot zbiorowy). Z kolei na przedmiot turystyki składają się obszary, obiekty czy osoby (odwiedzane spo-

²¹ R. Winiarski, *Turystyka w badaniach naukowych*, Kraków–Rzeszów 2005, s. 5.

²² Tematyka ta jest szerzej omówiona w artykule: L. Butowski, *Turystyka jako dyscyplina nauki (artykuł dyskusyjny)*, „Turyzm” 2011, nr 21(1–2), s. 17–24.

²³ J. Wyrzykowski, J. Marak, *Turystyka w ujęciu interdyscyplinarnym*, Wrocław 2010, s. 11 i n.

²⁴ *Kompendium wiedzy...*, s. 4.

²⁵ W. Alejziak, T. Marciniak, *Międzynarodowe organizacje turystyczne*, Kraków 2003.

²⁶ *Problemy turystyki XXI wieku*, red. W. Maik, W.K. Marciniak, Bydgoszcz 2007.

²⁷ M. Kazimierczak, *W stronę integracji nauk o turystyce*, „Roczniki Naukowe AWF w Poznaniu” 2004, z. 53, s. 76 i n.

²⁸ Z. Chojnicki, *Charakter i sytuacja nauk o turystyce – rozważania metodologiczne*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy. Turystyka i Rekreacja” 2005, nr 2, s. 12.

²⁹ J. Lipiec, *Filozofia turystyki*, [w:] *Turystyka w naukach humanistycznych*, red. R. Winiarski, Warszawa 2008.

łeczności) oddalone przestrzennie od podmiotu – stanowiące miejsca docelowe (cele) podróży odbywanej przez podmioty turystyki. Wreszcie należy wskazać na to, co być może stanowi istotę samej turystyki: według Lipca jest nią ruch – jako dynamiczny układ relacji podmiotowo-przedmiotowych.

Kilka wybranych refleksji o nie tylko metodologicznych problemach prawa w turystyce

Fakt niewielkiego zainteresowania doktryny prawem w turystyce napawa niepokojem, ponieważ wskazuje, że aktualna refleksja naukowa nad tą dziedziną dotyczy przede wszystkim aspektów praktycznych, związanych głównie z bieżącymi wydarzeniami (gospodarczymi, politycznymi czy środowiskowymi) mającymi na nią pośredni lub bezpośredni wpływ. Odczuwa się jednocześnie niedostatek pogłębionej dyskusji na tematy rozwoju podstaw teoretycznych badań nad prawem w turystyce, które powinny stanowić bazę poznawczą i metodologiczną (epistemologiczną) do rozważań o charakterze bardziej praktycznym³⁰.

Należy podkreślić, że dyskusja wokół prawa w turystyce dotyczy różnych zagadnień. Jednym z przedmiotów refleksji pozostaje naukowy spór w obszarze tego, co rozumiemy pod samym pojęciem. To sprawia, że w obszarze badawczym spotkać można dwie równoległe nazwy: prawo w turystyce i prawo turystyczne. Spór sięga lat 70. XX w. Wówczas Kazimierz Libera³¹ ujawnił istnienie nowej dyscypliny, określając ją mianem prawa w turystyce. Nieco później inny badacz rzeczywistości turystycznej swój przedmiot badawczy określił mianem prawa turystycznego, wskazując, że prawo turystyczne to normy prawne regulujące sytuację prawną organizacji pracy zrzeszonej w dziedzinie turystyki i turystyczno-prawne stosunki zawierane przez podmioty prawa turystycznego³². Współcześnie nie straciła na aktualności definicja sformułowana przez Jerzego Gospodarka³³, który prawem turystycznym określa zespół norm prawnych regulujących stosunki społeczne związane z podróżami poza codzienne środowisko oraz świadczeniem usług na rzecz podmiotów podróżujących, tworzeniem infrastruktury turystycznej, zarządzaniem tą infrastrukturą oraz zapewnieniem bezpiecznych warunków podróży i pobytu osób podróżujących³⁴. Śledząc genezę nazwy tej dyscypliny, należy wskazać na definicję Mirosława Nesterowicza³⁵, który mianem prawa turystycznego nazwał stosunki odnoszące się do uprawiania turystyki, stwarzające uprawnienia i obowiązki po stronie

³⁰ L. Butowski, *Podstawy ontologiczne...*, s. 117–121.

³¹ K. Libera, *Prawo turystyczne i prawo dotyczące międzynarodowego ruchu turystycznego*, [w:] *Problemy turystyki zagranicznej. Materiały z Sympozjum Naukowego w Stulecie Zorganizowanej Turystyki Polskiej, Zakopane 19–21 października 1973 r.*, red. T. Jarowiecka, Kraków 1974, s. 37.

³² S. Susiś, *Prawo turystyczne jako nowa dyscyplina prawnicza*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie” 1990, nr 325, s. 5.

³³ J. Gospodarek, *Prawo turystyczne w zarysie*, Bydgoszcz–Warszawa 2003, s. 17.

³⁴ M. Nesterowicz, *Prawo turystyczne*, Warszawa 2003, s. 3; zob. też: *idem*, *Prawo turystyczne*, Kraków 2012.

³⁵ M. Nesterowicz, *Prawo turystyczne*, Warszawa 2003, s. 3.

turystów i osób świadczących usługi turystyczne oraz innych podmiotów mających obowiązki w dziedzinie turystyki i rekreacji.

Złożoność prawa w turystyce bierze się z różnorodności składających się na nie zjawisk, często o dynamicznym charakterze. Z kolei na treść prawa w turystyce składają się normy o różnym charakterze – normy prawa cywilnego, administracyjnego, gospodarczego i innych gałęzi prawa. To sprawia, że dziedzina ta należy do dyscyplin prawnych o kompleksowym, interdyscyplinarnym charakterze, choć ta różnorodność sprzyja dezintegracji przedmiotu prawa turystycznego, pogłębianiu się różnic pomiędzy sposobami widzenia i interpretacji turystycznoprawnej rzeczywistości, a w związku z tym samorzutnemu rozpadowi na osobne dyscypliny.

Wprawdzie metodologiczna odrębność prawa w turystyce nie stała się kluczowym przedmiotem naukowej debaty, ale wśród tych, które się toczą, nie tyle stawia się tradycyjne pytanie o to, jak odróżnić i wyodrębnić prawo w turystyce wśród innych nauk, ale o to, jaką nową jakością wnosi ono do nauk społecznych³⁶. Należy zauważyć, że wszelkie dyskusje dotyczące odrębności dziedzin prawa prowadzone są w oparciu o wypracowane na gruncie prawoznawstwa kryteria gałęziowego podziału prawa. Ponadto problem traktowania prawa w turystyce jako wyodrębnionej gałęzi prawa wciąż wywołuje w doktrynie liczne wątpliwości. Nie dokonując tutaj szczegółowego przeglądu stanowisk w tej kwestii, zaznaczę jedynie istnienie postaw aprobujących autonomiczność prawa w turystyce, negujących jego samodzielność czy traktujących problem jako nieistotny i mało inspirujący badawczo (bowiem ważniejsza jest skuteczność regulacji niż zabiegi wokół kreowania nowej gałęzi prawa).

Jednocześnie złożoność prawa w turystyce utrudnia lub wręcz uniemożliwia prowadzenie badań w oparciu o tradycyjne kryteria podziału prawa. Zatem w przypadku poddanego analizie zagadnienia nieco więcej uwagi należy poświęcić samodzielności instytucjonalnej niż metodologicznej³⁷. Należy pamiętać, że dyskusja wokół prawa w turystyce odbywać się będzie głównie wokół kryteriów jego instytucjonalnej samodzielności. I jeszcze jedna uwaga. Według zasad obowiązujących w metodologii nauk dyscypliny naukowej definiuje się z jednej strony poprzez ich przedmiot, a więc w oparciu o to, czym się zajmują, z drugiej strony – przez teorie, które określają przedmiot badań³⁸. W odniesieniu do prawa w turystyce obowiązują dwa skrajne stanowiska, jeśli chodzi o jego status naukowy związany z występowaniem obydwu wymienionych składników.

Wydaje się, że największe trudności w opisie prawa w turystyce przysparza jednoznaczne określenie samodzielnego przedmiotu badań, który ma charakter złożony, tkwiący w różnych naukach podstawowych, i to zarówno prawnych, takich jak: prawo cywilne, administracyjne, gospodarcze, jak i spoza nauk prawnych, np. socjologii czy ekonomii. W pierwszej kolejności, wskazując na przedmiot prawa w turystyce, należy odnieść się do samego przedmiotu turystyki, są

³⁶ J. Sójka, *Kulturoznawstwo – od znawstwa do dyscypliny naukowej*, „Nauka” 2005, nr 4, s. 97–114.

³⁷ M. Walczak, *Pomiędzy dyscypliną...*, s. 9–10.

³⁸ Z. Chojnicki, *op. cit.*, s. 12.

one ściśle związane. Przedmiotem prawa w turystyce są stosunki odnoszące się do uprawiania turystyki, stwarzające uprawnienia i obowiązki po stronie turystów i osób świadczących usługi turystyczne oraz innych podmiotów mających obowiązki w dziedzinie turystyki i rekreacji³⁹. Przedmiotem prawa turystycznego pozostają złożone relacje turystyczne pomiędzy zróżnicowanymi podmiotami. Z kolei podmiotem tych relacji pozostają zarówno organizatorzy turystyki, jak i klienci usług turystycznych, w szczególnych przypadkach stają się nimi stowarzyszenia, fundacje czy związki wyznaniowe. Artykuł 3 ust. 5 ustawy o usługach turystycznych (u.u.t.) definiuje organizatora turystyki jako przedsiębiorcę działającego we własnym imieniu i zawierającego umowy z klientami o świadczenie usług turystycznych, który organizuje podróż, sprzedaje lub oferuje ją do sprzedaży bezpośrednio lub za pośrednictwem sprzedawcy. Wynika z tego, że organizatorzy turystyki zajmują się przygotowaniem, oferowaniem i realizacją imprez turystycznych. Każda z tych faz rozumiana jest jako organizowanie danej imprezy turystycznej. Natomiast dyrektywa 90/314 EWG posługuje się terminem „organizator imprezy turystycznej”, rozumiejąc pod tym pojęciem podmiot, który zawodowo organizuje i sprzedaje lub oferuje na sprzedaż imprezy turystyczne zarówno w sposób bezpośredni, jak i za pośrednictwem punktu sprzedaży detalicznej. Rozumiany w tym znaczeniu organizator imprezy turystycznej nie musi prowadzić sprzedaży przygotowanej przez niego oferty, lecz czyni to poprzez punkt sprzedaży, którym jest podmiot sprzedający lub oferujący sprzedaż usług zestawionych przez organizatora w formie imprezy⁴⁰.

Przedsiębiorca turystyczny może oferować i realizować swoje usługi samodzielnie lub czynić to za pośrednictwem pośrednika bądź agenta turystycznego. Agent turystyczny jest podmiotem, którego działalność polega na stałym pośredniczeniu w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych na rzecz organizatorów turystyki posiadających zezwolenie w kraju lub na rzecz innych usługodawców posiadających siedzibę w kraju⁴¹. Oznacza to, że przedsiębiorca turystyczny może występować w charakterze zleceniobiorcy działającego na podstawie umowy zlecenia lub świadczyć usługi poprzez wykonywanie umowy agencyjnej, stanowiącej pośrednictwo polegające na zbywaniu swoim klientom prawa udziału w imprezie turystycznej, którą organizuje inny podmiot, w tym także przedsiębiorca świadczący usługi turystyczne⁴².

Od każdego podmiotu prowadzącego działalność w formie biura podróży wymagane jest legitymowanie się odpowiednimi kwalifikacjami zawodowymi i niekaralnością⁴³. Jako biuro podróży traktowany jest przedsiębiorca, który w za-

³⁹ M. Nesterowicz, *Prawo turystyczne*, Kraków 2012.

⁴⁰ M. Sitek, *Ochrona konsumenta na rynku usług turystycznych*, [w:] *Ochrona konsumenta w prawie polskim i Unii Europejskiej*, red. M. Królikowska-Olczak, B. Pachuca-Smulka, Warszawa 2013, s. 154.

⁴¹ Art. 3 pkt 7 ustawy o usługach turystycznych, Dz.U. z 2004 r. Nr 223, poz. 2268.

⁴² M. Białkowski, *Forma prawna podmiotów wykonujących usługi turystyczne*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług” 2010, nr 53, s. 362–363.

⁴³ *Ibidem*; zob. też A. Żywicka, *Status przedsiębiorcy turystycznego w polskim systemie prawa*, „Zeszyty Naukowe WSEI. Administracja” 2011, nr 1.

kresie prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej wykonuje jednocześnie kilka usług, a więc jest organizatorem turystyki, pośrednikiem turystycznym lub agentem turystycznym. Biura podróży mogą być prowadzone przez zarejestrowane w kraju podmioty o zróżnicowanych formach prawnych (przedsiębiorstwa państwowe, spółdzielnie, stowarzyszenia, spółki komandytowe, spółki z o.o., spółki akcyjne), a ich działalność musi być regulowana. Tryb rejestracji jest uregulowany Ustawą z 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym⁴⁴. Obowiązkiem przedsiębiorcy turystycznego prowadzącego działalność turystyczną jest wymóg uzyskania specjalnego zezwolenia oraz wpisu do rejestru organizatorów turystyki i pośredników turystycznych prowadzonego zgodnie z art. 4 ust. 1 u.u.t. przez marszałka województwa właściwego ze względu na siedzibę podmiotu podlegającego temu obowiązkowi.

Turysta utożsamiany jest z klientem usług turystycznych. Definicja turysty sformułowana jest w art. 3 pkt 9 u.u.t. i oznacza osobę fizyczną podróżującą do innej miejscowości poza swoim stałym miejscem pobytu na czas nieprzekraczający 12 miesięcy, która nie zamierza podjąć pracy zarobkowej i która korzysta z co najmniej jednego noclegu. Turysta korzysta z przedstawionej mu przez organizatora turystyki oferty, będąc przekonany co do zakresu profesjonalizmu organizatora turystyki przy jej przygotowywaniu. W doktrynie przyjmuje się tożsamość pojęcia turysty z pojęciem konsumenta. W świetle przepisów dyrektywy 90/314 konsumentem jest każdy, kto nabywa imprezę turystyczną lub wyraża zgodę na jej nabycie. Jeśli chodzi o klienta usług turystycznych, to również jest to osoba, która nabywa imprezę turystyczną lub wyraża zgodę na jej nabycie. Wspólnym mianownikiem dla pojęć „konsument” i „turysta” jest to, że zarówno konsumentem, jak i turystą jest osoba fizyczna o słabszej niż organizator turystyczny pozycji ekonomicznej, stąd też przysługują jej instrumenty ochronne.

Instytucjonalno-prawna pozycja prawa w turystyce

Odnosząc się do instytucjonalno-prawnej pozycji prawa w turystyce, należy zaznaczyć, że dyskusja dotycząca organizacji kształcenia studentów w zakresie prawa w turystyce jest żywsza i daleko bardziej obiecująca niż podejmowane rozważania na gruncie metodologii. Jeśli temat prawa w turystyce budzi zainteresowanie badaczy, to jako autorów komentarzy przepisów z obszaru usług turystycznych. Jeśli chodzi o regulacje unijne mające wpływ na krajowe regulacje w obszarze turystyki, należy wspomnieć o Decyzji Rady 92/421/EWG z 13 lipca 1992 r.⁴⁵ dotyczącej planu wspólnoty w celu wspierania turystyki oraz o Dyrektywie Rady 94/47/WE z 26 października 1994 r. w sprawie ochrony nabywców w odniesieniu do niektórych aspektów umów odnoszących się do nabywania praw do korzystania z nieruchomości w oznaczonym czasie⁴⁶. Zmianę w obszarze prawnych regulacji w turystyce wymusiło wstąpienie

⁴⁴ Dz.U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 z późn. zm.

⁴⁵ Dz.Urz. L 231 z 13.08.1992 r., s. 26.

⁴⁶ Dz.Urz. L 280 z 29.10.1994 r., s. 83–87.

Polski do Unii Europejskiej i wynikająca stąd konieczność dostosowania polskich uregulowań do wymogów unijnego prawa. Przede wszystkim należy wspomnieć o obowiązku rządu polskiego implementacji przepisów Dyrektywy 90/314 Rady Wspólnot Europejskich z 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek⁴⁷, jak również Dyrektywy Rady 82/470/EWG z 29 czerwca 1982 r. w sprawie środków ułatwiających skuteczne stosowanie przepisów o swobodzie przedsiębiorczości i swobodzie świadczenia usług w odniesieniu do osób prowadzących własne firmy w zakresie pewnych usług w transporcie oraz usług turystycznych, magazynowania i składowania. Powyższe regulacje europejskie nakładały na każdy podmiot zamierzający prowadzić działalność gospodarczą obowiązek legitymowania się odpowiednimi zawodowymi kwalifikacjami i brakiem karalności.

Obowiązująca u.u.t. jest aktem prawnym z dość zamierzchłych czasów, gdyż pochodzi z 1997 r. i była wielokrotnie nowelizowana. Wielokrotnie też podejmowano próby uchwalenia nowego aktu prawnego, lecz dotychczas kończyły się one niepowodzeniem. Najważniejsza nowelizacja ustawy miała miejsce w 2000 r., kiedy to pojawiła się konieczność dostosowania jej przepisów do prawnych standardów Unii Europejskiej oraz zmian wprowadzonych do kodeksu cywilnego czy do innych powiązanych ustaw⁴⁸. 25 listopada 2015 r. z inicjatywy państw członkowskich i mając na uwadze zmieniający się rynek usług turystycznych, uchwalono nową dyrektywę w sprawie zorganizowanych i innych usług turystycznych⁴⁹. Dyrektywa 2015/2302 ma zupełnie inny charakter niż dyrektywa 90/314. Artykuł 21 nowej dyrektywy stwierdza, że będzie miała bezwzględnie wiążący charakter, co oznacza, że konsumenci nie będą mogli zrzekać się praw przyznanych im przez ustawy implementujące dyrektywę.

Tymczasem, wobec uchwalenia nowej Dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich w 2015 r., podejmowane są kolejne próby legislacyjne mające na celu uchwalenie nowej ustawy turystycznej, uwzględniającej regulacje zawarte w postanowieniach nowej dyrektywy. Sytuacja jest o tyle kuriozalna, że postanowienia starej, implementowanej dyrektywy są nieadekwatne do rzeczywistości turystycznej, natomiast nowa dyrektywa wciąż nie została implementowana do polskiego porządku prawnego⁵⁰. Wprawdzie ustawodawca unijny pozo-

⁴⁷ Dyrektywa Rady z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek, Dz.Urz. WE L 158 z 23.06.1990 r.

⁴⁸ J. Gospodarek, *Prawo turystyczne*, Warszawa 2001, s. 24–25.

⁴⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylająca dyrektywę Rady 90/314/EWG, Dz.Urz. UE L 326/1 z 11.12.2015 r.

⁵⁰ E. Bagińska, A. Ossowska-Kowalska, *Dyrektywa 90/314 EWG o podróżach turystycznych – perspektywa zmian*, [w:] *Odpowiedzialność biur podróży a ochrona klientów w prawie polskim i Unii Europejskiej*, red. M. Nesterowicz, Toruń 2013, s. 23–40; zob. też: K. Marak, *Harmonizacja maksymalna projektowanej dyrektywy turystycznej i możliwe odstępstwa od tak wyznaczonego poziomu harmonizacji*, [w:] *Współczesne wyzwania prawa konsumenckiego*, red. B. Gnela, K. Michałowska, Warszawa 2014; *idem*, *Odpowiedzialność cywilnoprawna hotelarza*, [w:] *Odpowiedzialność cywilnoprawna w obrocie gospodarczym*, red. A. Śmieja, Wrocław 2011, s. 156–175.

stawiał krajom członkowskim na wprowadzenie przepisów okres dwuletni (do końca 2017 r.), jednak sytuacja braku implementacji dyrektywy wydaje się zarówno dla konsumentów, jak i dla przedsiębiorców turystycznych niekorzystna⁵¹. Tym bardziej, że w ciągu ostatnich kilkunastu lat w działalności turystycznej nie tylko w Unii Europejskiej, ale i na całym świecie nastąpiły nowe zjawiska, których regulacje nie są objęte postanowieniami ustawy z 1997 r. Tytułem przykładu należy wspomnieć o intensywnym rozwoju rynku tanich linii lotniczych, powszechnym dostępie do Internetu i pośrednio wiążącym się z nim rozwojem pakietów dynamicznych⁵². Sposób uregulowania tych zagadnień w nowej dyrektywie z 2015 r. będzie miał bezpośredni i doniosły wpływ na przyszłość turystyki w Polsce.

Pochodząca z 1997 r. u.u.t. była jak na ówczesny czas bardzo nowatorskim i przełomowym aktem normatywnym, a jej uchwalenie poprzedzone było szeregiem wcześniejszych propozycji legislacyjnych. Należy jednak podkreślić fragmentaryczność kwestii prawa w turystyce, brak całościowego ujęcia problematyki, co znalazło odzwierciedlenie w tekście ustawy. Długotrwałe prace nad ustawą nastąpiły po wcześniejszych badaniach w obszarze prawa turystycznego prowadzonych przez różnych badaczy, m.in. przez Zygmunta Białkowskiego, który jako jeden z pierwszych podał się próby zdefiniowania tego, co kryje się pod nazwą „prawo w turystyce”. Wprawdzie zaproponowana przez niego definicja miała charakter dydaktyczny, lecz okazała się pomocna w dalszych pracach nad ustawą. W tamtym czasie sformułowano postulat dotyczący traktowania prawa w turystyce jako samodzielnej dyscypliny naukowej. Próbą określenia statusu prawa w turystyce służyło sympozjum zorganizowane w Zakopanem w 1973 r., w stulecie zorganizowanej turystyki polskiej. W toku obrad pojawiła się ciekawa propozycja, jaką była inicjatywa wydania pierwszego podręcznika prawa turystycznego. Warto w tym miejscu wskazać, że pierwsze wydanie pozycji *Prawo turystyczne* miało miejsce w 1981 r., a jego autorami byli Andrzej Gramatyka i Jacek Zygmunt Szwaja⁵³. Treść podręcznika ujmowała zakres zagadnień z prawa turystycznego jedynie fragmentarycznie. Ważne pozostaje jednak, że inicjatywa ta stała się inspiracją do prowadzenia prac nad kompleksowym podręcznikiem z omawianej tu dziedziny. Należy wskazać, że równoległe pojawiły się inne opracowania z zakresu prawa turystycznego. Inspirującą propozycję wydawniczą stanowiło opracowane w 1982 r. *Prawo turystyczne* autorstwa Mieczysława Tyczki. Wprawdzie w publikacji skoncentrowano się na kwestiach bezpieczeństwa w turystyce, a treści programowe z pozostałych obszarów tematycznych turystyki podejmowano w ograniczonym wymiarze, to jednak podręcznik stanowi inspirację dla późniejszych bada-

⁵¹ Gospodarek J., *Projektowana dyrektywa turystyczna a przyszłość turystyki w Unii Europejskiej i w Polsce*, „Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu” 2014, nr 4, s. 26.

⁵² H. Zawistowska, *Wpływ nowoczesnej technologii na zmiany systemu ochrony prawnej konsumentów UE na przykładzie dynamicznych pakietów turystycznych*, [w:] *Turystyka wobec nowych zjawisk w gospodarce światowej*, red. E. Dziedzic, Warszawa 2011, s. 155.

⁵³ A. Gramatyka, J.Z. Szwaja, *Prawo turystyczne*, Kraków 1981.

czy. Problematykę bezpieczeństwa w swoim artykule poruszył również Jerzy Raciborski⁵⁴. Pojawiły się także inne opracowania z obszaru prawa w turystyce, np. Wiliama Beyera *Umowy w turystyce międzynarodowej*⁵⁵ czy tegoż autora *Umowy w międzynarodowym obrocie turystycznym zawierane pomiędzy polskimi a zagranicznymi biurami podróży*⁵⁶. Inspirująca badawczo była rozprawa doktorska Andrzeja Rozmarynowicza „Odpowiedzialność za wypadki kolizyjne w narciarstwie”⁵⁷. Ukazały się pozycje poświęcone problematyce przewodnictwa turystycznego⁵⁸ czy pilotażu wycieczek, zadośćuczynienia za zmarnowany urlop⁵⁹, odpowiedzialności cywilnoprawnej biura podróży⁶⁰, a także komentarz do ustawy o usługach turystycznych.

Warto zwrócić uwagę, że prawniczy dorobek naukowy w obszarze turystyki był dość obszerny i co więcej – znacząco się powiększał, choć problemy prawne traktowane były wybiórczo i koncentrowały się głównie na zagadnieniach związanych z bezpieczeństwem. Zainteresowanie problematyką prawa w turystyce obejmowało też publikacje na łamach czasopism: „Światowida”, „Prawa i Życia”, „Życia Gospodarczego”, jednak w głównej mierze obejmowały one zagadnienia cywilnoprawne czy administracyjnoprawne⁶¹.

W obszarze badań naukowych na uwagę zasługują jeszcze inne pozycje, wśród nich praca doktorska J. Raciborskiego⁶² podejmująca zagadnienie umowy o podróż. Wiele cennych spostrzeżeń dotyczących problematyki prawa w turystyce można odnaleźć w pracy doktorskiej Katarzyny Majchrzak⁶³ także poświęconej kwestiom umowy o podróż. Z aktualnych monografii podoktorskich niezwykle inspirującą i naukowo twórczą pozycję stanowi opracowanie Piotra Cybuli traktujące o usługach turystycznych⁶⁴.

⁵⁴ J. Raciborski, *Bezpieczeństwo osób uprawiających turystykę kwalifikowaną (zagadnienia prawne)*, [w:] *Treści programowe turystyki. Materiały z Konferencji Naukowych zorganizowanych pod patronatem Głównego Komitetu Turystyki „Treści poznawcze i wypoczynkowe nowoczesnej turystyki”*, „Wartości wychowawcze, poznawcze i zdrowotne uczestnictwa w zbiorowych formach ruchu turystycznego”, Kraków 1981, s. 171–181.

⁵⁵ W. Beyer, *Umowy w turystyce międzynarodowej (wybrane zagadnienia)*, Warszawa 1976.

⁵⁶ W. Beyer, *Umowy w międzynarodowym obrocie turystycznym zawierane pomiędzy polskimi a zagranicznymi biurami podróży*, Warszawa 1973.

⁵⁷ A. Rozmarynowicz, *Odpowiedzialność za wypadki kolizyjne w narciarstwie* (niepublikowana rozprawa doktorska), Kraków 1976.

⁵⁸ Z. Kruczek, *Kompendium pilota wycieczek*, Kraków 2005.

⁵⁹ J. Luzak, K. Osajda, *Odpowiedzialność za zmarnowany urlop w prawie polskim*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2005, nr 2.

⁶⁰ M. Nesterowicz, *Odpowiedzialność biur podróży a ochrona klientów w prawie polskim i Unii Europejskiej*, Toruń 2013.

⁶¹ J. Sondel, *O początkach rozwoju i doktryny prawa turystycznego*, „Prace Komisji Historii Nauki PAU” 2014, t. 13.

⁶² J. Raciborski, *Usługi turystyczne. Przepisy i komentarz*, Warszawa 1999.

⁶³ K. Majchrzak, *Analiza zmian w zachowaniach konsumentów na rynku dóbr i usług turystycznych* (rozprawa doktorska), Szczecin 2005.

⁶⁴ P. Cybula, *Ustawa o usługach turystycznych – komentarz*, Warszawa 2014.

Charakterystyczne dla polskiej nauki podejmującej badania w obszarze prawa w turystyce wydaje się to, że prace naukowe poświęcone tej dziedzinie są w znacznym stopniu rozproszone. Dzieje się tak z powodu jeszcze zbyt słabej integracji środowiska naukowego, rozproszenia ośrodków badawczych, w których pracownicy zajmują się prawem w turystyce, czy braku wiodącej instytucji, wokół której skupialiby się badacze, których przedmiotem zainteresowania stają się nauki o turystyce i prawo w turystyce. Brakuje więc zarówno twórczej integracji środowiska naukowego, jak i interdyscyplinarnej placówki badawczej. Wydaje się, że kiedyś taka rola przypadła Instytutowi Turystyki.

Nie inaczej wygląda sytuacja, jeśli chodzi o publikacje tekstów krótszych. W przypadku artykułów naukowych – drukowane są zarówno w branżowych pismach turystycznych, jak i w prawniczych czasopismach naukowych. Problematyka turystyczna (prawa w turystyce) rzadko występuje jako problematyka samodzielna i można wskazać niewiele numerów czasopism w całości jej poświęconych. Zdarzające się sporadycznie takie numery były to zazwyczaj numery specjalne – tematyczne w branżowych czasopismach, lub opracowania stanowiące zbiór publikacji artykułów pokonferencyjnych. Tytułem przykładu można wskazać numer periodyku „Folia Turistica” z 2006 r. poświęcony zagadnieniom prawnym w turystyce („Turystyka a Prawo”). Zazwyczaj jednak publikacje takie pojawiają się niejako przy okazji opracowań materiałów naukowych z innych obszarów badawczych. Najczęściej są to badania z prawa konsumenckiego czy lotniczego. Nie istnieje żadne naukowe czasopismo poświęcone w całości prawnej problematyce turystycznej, choć można wskazać parę czasopism naukowych (np. „Folia Turistica”, „Aktualności Turystyczne”), w których pojawiają artykuły o interesującej nas problematyce. Podobnie rzecz się ma w periodykach prawnych, np. „Państwie i Prawie”, „Radczy Prawnym”, w których problematyka prawnoturystyczna nie staje się przedmiotem interdyscyplinarnego i wszechstronnego zainteresowania badaczy.

Bardziej optymistycznie wygląda sytuacja na rynku podręczników. Liczba autorów i publikacji na rynku wydawniczym podejmujących tę problematykę systematycznie wzrasta. Na uwagę zasługują podręczniki M. Nesterowicza⁶⁵ czy J. Raciborskiego, Bożeny Tańskiej-Hus⁶⁶, Hanny Zawistowskiej⁶⁷, Ryszarda Walczaka⁶⁸, Zygmunta Kruczka. Podręczniki te w niezwykle obszerny sposób przedstawiają problematykę nie tylko prawa w turystyce, ale i prawa lotniczego, a także podejmują się analizy zagadnień związanych z przewodnictwem i pilotażem.

Konferencje naukowe mają służyć wymianie poglądów, myśli, idei, jak również integracji środowiska naukowego. W tym obszarze ostatnie lata obfitowały w kilka ważnych inicjatyw. Na szczególną uwagę zasługuje konferencja, która odbyła się w Krakowie na Wydziale Wychowania Fizycznego 13 maja

⁶⁵ M. Nesterowicz, *Prawo turystyczne*, Kraków 2012.

⁶⁶ B. Tańska-Hus, *Prawo turystyczne*, Warszawa 2002.

⁶⁷ H. Zawistowska, *Podstawy prawa w turystyce*, Warszawa 1999.

⁶⁸ R. Walczak, *Prawo turystyczne*, Pułtusk 2007.

2015 r.; wśród wielu innych poruszanych tematów przedmiotem dyskusji stała się tam problematyka prawa w turystyce. Należy wspomnieć o wspólnej inicjatywie Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie i Wyższej Szkoły Zarządzania i Informatyki w Rzeszowie, które w 2005 r. zorganizowały międzynarodową konferencję poświęconą badaniom naukowym w turystyce pt. „Turystyka w badaniach naukowych”. W ostatnim okresie ważnym ośrodkiem naukowym w zakresie podstaw metodologicznych badań nad turystyką stała się Szkoła Główna Turystyki i Rekreacji w Warszawie, gdzie w 2013 i 2014 r. odbyły się dwa ważne sympozja poświęcone tej problematyce: „Turystyka w badaniach naukowych. Stan i perspektywy rozwoju” oraz „W poszukiwaniu tożsamości naukowej turystyki – teoretyczne i metodologiczne aspekty badań”.

Istotną inicjatywą była organizowana przez Wyższą Szkołę Gospodarki w Bydgoszczy konferencja poświęcona problematyce umów w turystyce⁶⁹. Należy wspomnieć też o innej inicjatywie, jaką stanowi Gremium Turystyki Polskiej, które jest cyklicznym spotkaniem branżowo-naukowym będącym wymianą myśli naukowej i praktycznych rozwiązań działaczy samorządowych i pracowników naukowych. Gremium odbywa się corocznie od 6 lat, a jego gospodarzem w każdym roku staje się inny ośrodek naukowy. W roku 2016 gospodarzem Gremium został Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu.

Niewątpliwie wszystkie wymienione konferencje stanowią niezwykle inspirowane spotkania naukowe. Pokłosiem niektórych z nich były wydawane monografie pokonferencyjne. Uczestnictwo w konferencji naukowej badaczy zajmujących się rozwojem dyscypliny o nieukonstytuowanym statusie, jaką jest prawo w turystyce, stanowi istotny wkład w jej rozwój, konsolidując środowisko badaczy z różnych, odległych nieraz placówek naukowych. W przypadku interdyscyplinarnych dziedzin nauki wydaje się, że taka inicjatywa jest niezwykle pożądana dla ich rozwoju. Już sama idea badań i organizacji interdyscyplinarnych konferencji jest taka, aby umożliwiły współpracę i wymianę badaczy ze zróżnicowanych dyscyplin naukowych.

Istotnym czynnikiem rozwoju omawianej dyscypliny jest działalność dydaktyczna prowadzona w jej zakresie. W ostatnich latach wzrosła liczba ośrodków akademickich, w których prawo w turystyce jest przedmiotem wykładowym. Wśród takich ośrodków wskazać należy ośrodki uniwersyteckie, np.: Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Jagielloński (Wydział Prawa. Katedra Publicznego Prawa Gospodarczego) czy Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Prawo turystyczne jest wykładane także na Akademii Wychowania Fizycznego (AWF) w Krakowie i AWF w Katowicach. Należy zauważyć, że wykład z prawa turystycznego prowadzony jest też na Uniwersytetach Ekonomicznych w Katowicach, Krakowie i w Poznaniu oraz na takich uczelniach jak Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie czy Szkoła Główna Handlowa w Warszawie. Poza tym prawo turystyczne jest wykładane na innych wydziałach uniwersyteckich, np. na Uniwersytecie Opolskim: na Wydziale Ekonomicznym na kierunku za-

⁶⁹ Konferencja naukowa „Umowy w turystyce”, Bydgoszcz 26–27 maja 2009 r.

rzządzanie, na Wydziale Filologicznym na kierunku języki obce w turystyce czy na Wydziale Teologicznym na kierunku kultura śródziemnomorska. Ciekawe jest, że prawo w turystyce i rekreacji jest przedmiotem wykładowym na Uniwersytecie Łódzkim, ale na Wydziale Nauk Geograficznych, na Wydziale Prawa Uniwersytetu Opolskiego prawo turystyczne jest natomiast wykładem monograficznym na kierunku prawo i kierunku administracja. Jednak na innych uczelniach wykład ten jest prowadzony w ramach specjalizacji administracyjnej (Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu).

Trzeba wymienić jeszcze jeden ośrodek naukowy, którego wkład w rozwój prawa w turystyce jest nieoceniony. Na AWF w Krakowie od wielu lat aktywną działalność naukową i dydaktyczną prowadzi Zakład Prawa Turystycznego, w ramach którego w obszarze dydaktycznym prowadzone są nie tylko wykłady monograficzne z prawa turystycznego oraz ćwiczenia z tego przedmiotu, ale prowadzone są również badania naukowe z prawnych aspektów turystyki i organizowane debaty i konferencje. Zakład ten może się pochwalić organizacją wielu krajowych konferencji naukowych i sympozjów. Z tych ostatnich należy wymienić symposium poświęcone debacie wokół miejsca turystyki w nauce z maja 2015 r.⁷⁰ czy konferencję poświęconą bezpieczeństwu w turystyce z 2012 r.⁷¹ Niezwykle ważną staje się współpraca Zakładu Prawa Turystycznego z Krakowskim oddziałem PTTK czy współpraca z Uniwersytetem Jagiellońskim i wspólna organizacja konferencji naukowych⁷². Zakład ten skupia środowisko badaczy specjalizujących się w prawie w turystyce, podejmujących aktywność naukową nie tylko w obszarze własnego ośrodka, ale i w ramach współpracy z innymi ośrodkami badawczymi.

Wnioski

Prawo w turystyce nie należy do autonomicznych gałęzi prawa. Można określić, że jest jedynie dyscypliną naukową *in status nascendi*. To wyjaśnia, dlaczego pomimo podejmowanych dotychczas starań nie udało się znaleźć wspólnego mianownika dla określenia statusu prawa w turystyce. Można zadać pytanie, jak i dlaczego tak ważny temat, będący przedmiotem licznych polemik i dyskursów naukowych, znalazł jak dotąd znikome odzwierciedlenie we współczesnej refleksji prawnej. Na razie refleksja nad prawem w turystyce koncentruje się nad rozwiązywaniem dogmatycznych problemów, pozostawiając poza zakresem zainteresowania problematykę metodologiczną. Wydaje się, że jedną z wielu przyczyn niepowodzeń stało się przyjęcie błędnego założenia. Założenie to polega na poszukiwaniu metodologicznych kryteriów w procesie autonomizacji prawa w turystyce. Tymczasem w przypadku tak złożonych dyscyplin jak prawo w turystyce, prawo ochrony środowiska, prawo gospodarcze czy

⁷⁰ Debata w sprawie turystyki miała miejsce na AWF w Krakowie 15 czerwca 2015 r.

⁷¹ Konferencja naukowa „Bezpieczeństwo w turystyce”, Kraków 2012 r.

⁷² Konferencja naukowa „Prawo sportowe i turystyczne. Pomiędzy regulacją a deregulacją”, Kraków 2011 r.

konsumenckie myślenie systemowe skazane jest na porażkę. Wydaje się także, że sformułowane wnioski oparte są na błędnych przesłankach ujawnianych często podczas odbywających się panelowych dyskusji. Wszelkie takie dyskusje, dotyczące odrębności dziedzin prawa, prowadzone są w oparciu o wypracowane na gruncie prawoznawstwa kryteria gałęziowego podziału prawa. Kryteria te odwołują się do klasycznego systemu prawa, w których kluczową rolę odgrywają względy poprawności podziału logicznego. Tymczasem prawo w turystyce jest dziedziną złożoną. Owa złożoność utrudnia, czy wręcz uniemożliwia, prowadzenie badań opartych na tradycyjnych kryteriach podziału prawa. Złożona struktura zagadnienia wynika ze złożoności samego zjawiska turystyki. Wydaje się, że celowe jest spojrzenie na prawo w turystyce z szerszej perspektywy niż podejmowane ontologiczne czy epistemologiczne spory. Jednym ze sposobów możliwych rozwiązań jest wyjście poza metodologiczne kryteria – uwzględnienie kompleksowości tej dyscypliny, badania inter- lub multidyscyplinarne.

O tym, że sam temat prawa w turystyce jest ważny i skłania do podjęcia refleksji, świadczy szereg problemów, przed którymi stoi zarówno badacz tej dziedziny, jak i zwykły turysta. Problemy te dotyczą kwestii tak fundamentalnych jak ochrona praw turysty, ale też coraz częściej dotyczą problemów etycznych. Narastająca liczba spraw sądowych z obszaru turystyki uzmysławia potrzebę kontynuacji prac badawczych w obszarze omawianej tematyki. Uwytkła to potrzebę tworzenia prawa, które czyniłoby podmiotem ochrony turystę. Poza tym potrzebę prowadzenia dyskusji dotyczącej prawa w turystyce potwierdzają organizowane konferencje naukowe, dyskusje panelowe i seminaria naukowe. Należy zauważyć wzrost liczby publikacji naukowych poświęconych tej problematyce.

Tym, co cechuje polską naukę podejmującą badania w obszarze prawa w turystyce, jest fakt, że badania mu poświęcone są w znacznym stopniu rozproszone. Dzieje się tak z powodu rozproszenia ośrodków, w których badacze podejmują tę problematykę. Brakuje interdyscyplinarnej instytucji badawczej, która skupiałaby naukowców nie tylko zainteresowanych ściśle tematyką prawa w turystyce, ale i tych z obszaru innych dyscyplin naukowych: socjologii, psychologii, komunikacji międzykulturowej oraz etyki.

Pozostaje jeszcze ważna dyskusja wokół instytucjonalnego statusu prawa w turystyce. I ta dyskusja toczy się od lat, choć obecnie wydaje się przybierać bardziej realny kształt. Patrząc z perspektywy znaczenia instytucjonalnego statusu tej dziedziny, należy zauważyć pewien postęp. Świadczy o nim wzrastające znaczenie zarówno uniwersyteckich, jak i pozauniwersyteckich ośrodków naukowych, w których prawo turystyczne weszło na stałe do kanonu przedmiotów prawniczych. Świadczy o tym także rozwój kadry naukowej, której przedmiotem zainteresowania jest prawo w turystyce, czy wreszcie współpraca międzyinstytucjonalna. Ważnym czynnikiem kształtującym status instytucjonalny jest integracja środowiska naukowego, czemu m.in. służą organizowane konferencje naukowe. Należy wskazać na rolę, jaką w integracji środowiska naukowego odgrywa Zakład Prawa Turystycznego na AWF w Krakowie. Jako najbliższą z inicjatyw podejmowanych przez ten Zakład należy wskazać or-

ganizację konferencji naukowej poświęconej prawnym zagadnieniom turystyki dzieci i młodzieży⁷³.

I jeszcze jedna istotna uwaga. Za wzmocnieniem instytucjonalnego znaczenia prawa w turystyce przemawiają przesłanki pragmatyczne. Nie trzeba nikogo przekonywać, że turystyka stała się ważną dziedziną gospodarki, a jej ekonomiczne znaczenie będzie sukcesywnie wzrastać. W ponowoczesnej rzeczywistości multikulturowych mobilnych, hedonistycznych społeczeństw turystyka stanowi ważny projekt społeczno-kulturowy.

Jestem przekonana o tym, że chociaż można spierać się co do samodzielności prawa w turystyce jako gałęzi prawa, to nie ma żadnych wątpliwości w kwestii jego ukonstytuowania się jako dyscypliny prawniczej zarówno naukowej, jak i dydaktycznej. Czy dyscyplina ta, przede wszystkim naukowo, ale i dydaktycznie, umocowana jest na tyle silnie, aby rozważać jej fundamentalne opracowanie w formie systemu? Czas pokaże, czy na takie opracowanie zasługuje i czy do niego dojrzała.

Bibliografia

Akty prawne:

- Decyzja Rady 92/421/ EWG z 13 lipca 1992 r. dotycząca planu wspólnoty w celu wspierania turystyki, Dz.Urz. L 231 z 13.08.1992 r.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylającą dyrektywę Rady 90/314/EWG, Dz.Urz. UE L 326/1 z 11.12.2015 r.
- Dyrektywa Rady 94/47/WE z 26 października 1994 r. w sprawie ochrony nabywców w odniesieniu do niektórych aspektów umów odnoszących się do nabywania praw do korzystania z nieruchomości w oznaczonym czasie, Dz.Urz. L 280 z 29.10.1994 r.
- Dyrektywa Rady z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek, Dz.Urz. WE L 158 z 23.06.1990 r.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych, Dz.U. z 2004 r. Nr 223, poz. 2268.
- Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, Dz.U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1186 z późn. zm.

Opracowania:

- Alejski W., *Turystyka w obliczu wyzwań XXI wieku*, Kraków 1999.
- Alejski W., Marciniak T., *Międzynarodowe organizacje turystyczne*, Kraków 2003.
- Bagińska E., Ossowska-Kowalska A., *Dyrektywa 90/314 EWG o podróżach turystycznych – perspektywa zmian*, [w:] *Odpowiedzialność biur podróży a ochrona klientów w prawie polskim i Unii Europejskiej*, red. M. Nesterowicz, Toruń 2013.
- Beyer W., *Umowy w międzynarodowym obrocie turystycznym zawierane pomiędzy polskimi a zagranicznymi biurami podróży*, Warszawa 1973.
- Beyer W., *Umowy w turystyce międzynarodowej (wybrane zagadnienia)*, Warszawa 1976.
- Białkowski M., *Forma prawna podmiotów wykonujących usługi turystyczne*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług” 2010, nr 53.
- Białkowski Z., *Wybrane zagadnienie prawne dotyczące turystyki*, Wrocław 1966.
- Białkowski Z., *Wybrane zagadnienia z prawa*, Kraków 1966.

⁷³ Termin konferencji przewidziany jest na październik 2017 r.

- Białkowski Z., *Wybrane zagadnienia z prawa (dla zakładów hotelarskich i biur podróży)*, Warszawa 1973.
- Butowski L., *Podstawy ontologiczne i epistemologiczne badań nad turystyką*, „Vistula” 2014, nr 1(39).
- Butowski L., *Turystyka jako dyscyplina nauki (artykuł dyskusyjny)*, „Turyzm” 2011, nr 21(1–2).
- Chojnicki Z., *Charakter i sytuacja nauk o turystyce – rozważania metodologiczne*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy. Turystyka i Rekreacja” 2005, nr 2.
- Cybulka P., *Ustawa o usługach turystycznych – komentarz*, Warszawa 2014.
- Czarnecki K.A., *Leksykon metodologiczny*, Katowice 2006.
- Czarnecki K., *Naukowy rozwój człowieka*, Kraków 2001.
- Edensor T., *Tourists at the Taj: Performance and meaning at a symbolic site*, London 1998.
- Foley J.M., *Mass communication theory and research: An overview*, [w:] *Communication yearbook* 2, ed. B. Ruben, New Brunswick 1978.
- Gospodarek J., *Prawo turystyczne*, Warszawa 2001.
- Gospodarek J., *Prawo turystyczne w zarysie*, Bydgoszcz–Warszawa 2003.
- Gospodarek J., *Prawo w turystyce i rekreacji*, Warszawa 2006.
- Gospodarek J., *Projektowana dyrektywa turystyczna a przyszłość turystyki w Unii Europejskiej i w Polsce*, „Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu” 2014, nr 4.
- Gramatyka A., Szwaja J.Z., *Prawo turystyczne*, Kraków 1981.
- Hunziker L., *La tourisme social*, Berne 1951.
- Kamiński S., *Nauka i metoda. Pojęcie nauki i klasyfikacji nauk*, Lublin 1992.
- Kazimierzczak M., *W stronę integracji nauk o turystyce*, „Roczniki Naukowe AWF w Poznaniu” 2004, z. 53.
- Kompendium wiedzy o turystyce*, red. G. Golebski, Warszawa 2009.
- Kotarbiński T., *Mysł o nauce*, [w:] *idem, Sprawność i błąd*, Warszawa 1960.
- Kruczek Z., *Kompendium pilota wycieczek*, Kraków 2005.
- Libera K., *Prawo turystyczne i prawo dotyczące międzynarodowego ruchu turystycznego*, [w:] *Problemy turystyki zagranicznej. Materiały z Sympozjum Naukowego w Stulecie Zorganizowanej Turystyki Polskiej, Zakopane 19–21 października 1973 r.*, red. T. Jarowiecka, Kraków 1974.
- Lipiec J., *Filozofia turystyki*, [w:] *Turystyka w naukach humanistycznych*, red. R. Winiarski, Warszawa 2008.
- Luzak J., Osajda K., *Odpowiedzialność za zmarnowany urlop w prawie polskim*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2005, nr 2.
- Majchrzak K., *Analiza zmian w zachowaniach konsumentów na rynku dóbr i usług turystycznych (rozprawa doktorska)*, Szczecin 2005.
- Marak K., *Harmonizacja maksymalna projektowanej dyrektywy turystycznej i możliwe odstępstwa od tak wyznaczonego poziomu harmonizacji*, [w:] *Współczesne wyzwania prawa konsumenckiego*, red. B. Gnela, K. Michałowska, Warszawa 2014.
- Marak K., *Odpowiedzialność cywilnoprawna hotelarza*, [w:] *Odpowiedzialność cywilnoprawna w obrocie gospodarczym*, red. A. Śmieja, Wrocław 2011.
- Nesterowicz M., *Odpowiedzialność biur podróży a ochrona klientów w prawie polskim i Unii Europejskiej*, Toruń 2013.
- Nesterowicz M., *Prawo turystyczne*, Kraków 2012.
- Nesterowicz M., *Prawo turystyczne*, Warszawa 2003.
- Owsianowska S., *Turystyka a fenomen spotkania. Szanse, zagrożenia, złudzenia*, [w:] *Turystyka i podróżowanie w aksjologicznej perspektywie*, red. M. Kazimierzczak, Poznań 2007.
- Problemy turystyki XXI wieku*, red. W. Maik, W.K. Marciniak, Bydgoszcz 2007.
- Przeclawski K., *Człowiek a turystyka. Zarys socjologii turystyki*, Kraków 1997.
- Przeclawski K., *Turystyka a świat współczesny*, Warszawa 1994.
- Raciborski J., *Bezpieczeństwo osób uprawiających turystykę kwalifikowaną (zagadnienia prawne)*, [w:] *Treści programowe turystyki. Materiały z Konferencji Naukowych zorganizowanych pod patronatem Głównego Komitetu Turystyki „Treści poznawcze i wypoczynkowe nowoczesnej turystyki”*, „Wartości wychowawcze, poznawcze i zdrowotne uczestnictwa w zbiorowych formach ruchu turystycznego”, Kraków 1981.

- Raciborski J., *Usługi turystyczne. Przepisy i komentarz*, Warszawa 1999.
- Rozmarynowicz A., *Odpowiedzialność za wypadki kolizyjne w narciarstwie* (niepublikowana rozprawa doktorska), Kraków 1976.
- Sitek M., *Ochrona konsumenta na rynku usług turystycznych*, [w:] *Ochrona konsumenta w prawie polskim i Unii Europejskiej*, red. M. Królikowska-Olczak, B. Pachuca-Smulska, Warszawa 2013.
- Sondel J., *O początkach rozwoju i doktryny prawa turystycznego*, „Prace Komisji Historii Nauki PAU” 2014, t. 13.
- Sójka J., *Kulturoznawstwo – od znawstwa do dyscypliny naukowej*, „Nauka” 2005, nr 4.
- Susić S., *Prawo turystyczne jako nowa dyscyplina prawnicza*, „Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie” 1990, nr 325.
- Szwaja J.Z., *Lądowe szlaki turystyczne (problematyka administracyjnoprawna)*, „Krakowskie Studia Prawnicze” 1971, nr 4.
- Tańska-Hus., *Prawo turystyczne*, Warszawa 2002.
- Terminologia turystyczna – zalecenia WTO*, Warszawa 1995.
- Tyczka M., *Prawo turystyczne*, Warszawa 1982.
- Walczak M., *Pomiędzy dyscypliną a badaniami interdyscyplinarnymi. Uwagi o metodologicznym statusie kulturoznawstwa*, „Roczniki Kulturoznawcze” 2010, t. 1.
- Walczak M., *Racjonalność nauki. Problemy, koncepcje, argumenty*, Lublin 2006.
- Walczak R., *Prawo turystyczne*, Pułtusk 2007.
- Winiarski R., *Turystyka w badaniach naukowych*, Kraków–Rzeszów 2005.
- Wyrzykowski J., Marak J., *Turystyka w ujęciu interdyscyplinarnym*, Wrocław 2010.
- Zawistowska H., *Podstawy prawa w turystyce*, Warszawa 1999.
- Zawistowska H., *Wpływ nowoczesnej technologii na zmiany systemu ochrony prawnej konsumentów UE na przykładzie dynamicznych pakietów turystycznych*, [w:] *Turystyka wobec nowych zjawisk w gospodarce światowej*, red. E. Dziedzic, Warszawa 2011.
- Żywicka A., *Status przedsiębiorcy turystycznego w polskim systemie prawa*, „Zeszyty Naukowe WSEI. Administracja” 2011, nr 1.

TOWARD THE SCIENTIFIC LAW OF TOURISM – SELECTED ISSUES

Abstract: The aim of the article is to present some arguments in favor of independence of laws in tourism. It seems that the current development of tourism tends to reflect the dilemma whether we can today speak of a law in tourism and, if so, whether we should grant the tourism law a scientific status. The article focuses on selected issues of scientific tourism and law in tourism. The first part deals with the concept of scientific definition of tourism and laws in tourism as well as points which are problematic in formulating a definition of these two terms. In the second part, the author includes her considerations concerning the areas of institutional status of the law in tourism. In the section dealing with the institutional status, she points to scientific centres in which research is carried out in the area of law in tourism, refers to the current state of development of scientific staff, evaluates the degree of integration of the scientific community and mentions the important role of scientific institutions in the training of scientific personnel for the needs of the tourist market. A little on the sidelines of these comments, the author focuses on selected problems and methodological terms, the issues representing only a marginal topic the discussion.

Keywords: SCIENTISM, TOURISM LAW, TOURISM, INSTITUTIONAL STATUS OF TOURISM